

PODER CIUTADÀ - El País 23 d'octubre de 2003

"Les nostres vides comencen a acabar-se el dia que guardem silenci sobre les coses que realment importen" Martin Luther King

Sentim dir amb freqüència que s'està en profund desacord amb aspectes, a vegades essencials, de la vida política, cultural, econòmica, social..., sense que, enfront d'esdeveniments, fets i situacions que arriben a afectar les conviccions més sòlides dels ciutadans, es produeixi la reacció, individual o associada, que s'esperaria en un context democràtic. Progressivament, transferim el paper d'actors al d'espectadors que pensen que no hi ha res a fer, que tot transcorre lluny de l'abast del poble, inermes davant del que succeeix, encara que l'indigni, el preocupi o l'enervi. Del no hi ha res a fer es passa aviat a la indiferència, a l'allunyament de la participació i interacció que podrien contribuir a resoldre moltes qüestions i arreglar moltes tendències.

El que passa és que els arbres no deixen veure el bosc. Immersos en un vendaval d'informacions irrellevants, distrets i confosos, desmotivats, desmobilitzats, els ciutadans han abandonat la defensa dels seus punts de vista i fins dels seus principis, quan la percepció global, que es té per primera vegada, els mitjans de comunicació omnipresents i la capacitat prospectiva disponible permetrien, ben utilitzats, contrarestar les influències negatives, aclarir moltes qüestions i actuar com a ciutadans, de tal manera que no només se sentissin bé amb la seva consciència, sinó que comprovesin que han aconseguit un nombre considerable dels seus desitjos que ara consideren inabastables.

D'aquesta manera, a més, tots s'adonarien de la importància de la societat. El poble, pacíficament, trobaria el lloc que li correspon en els escenaris nacional i internacional. I els poders -públic i privat- aprendrien a tenir-lo en compte, que en això consisteix la democràcia, a més de comptar els seus vots en un moment determinat.

Recordo quan una albada, essent director de la Unesco, iniciava un llarg viatge i vaig observar que s'estava col·locant un anunci en llocs molt visibles que, èticament i estèticament, constituïa un autèntic ultratge. Vaig dir a un dels meus col·laboradors que suggerís a la presidenta d'una associació de dones, l'eficàcia de la qual coneixia, una ràpida resposta a la ràdio, aconsellant a totes les dones rebutjar aquell tipus de publicitat i l'adquisició de qualsevol producte de la mateixa firma. A les 48 hores va desaparèixer com per encant l'anunci i, als pocs dies, s'exposaven de manera ben diferent les excel·lències d'aquell bé de consum.

La societat civil ha de descobrir el seu poder. En comptes de conformar-se amb programes de "telescombraries", totalment inapropiats en hores d'audiència infantil, o d'informació esbiaixada, advertir, a través de les associacions i ONG oportunes, que no es connectarà amb aquest canal i no s'adquiriran els productes de les empreses que s'hi anuncien.

El ciutadà, en comptes d'inhibir-se, ha de descobrir la força que poden revestir iniciatives d'aquesta naturalesa. Un altre exemple: quan els polítics, del Govern o de l'oposició, incompleixen de manera ostentosa i sense explicacions les seves promeses electorals, o apliquen percentatges de predomini per fer progressivament irrellevant el Parlament o, com ha succeït fa ben poc, s'admet el transfuguisme dels qui, havent estat votats en una llista tancada, canvien després d'aparèixer, els ciutadans no haurien de restar impassibles. Tothom pot rectificar i canviar d'opinió, però sense alterar l'expressió de la voluntat popular manifestada en un moment determinat. Les organitzacions de la societat civil podrien contribuir a l'adopció de mesures immediates si advertissin amb claredat que, qualsevol opinió política que tinguin, la ciutadania no està disposada, per una qüestió de principis a admetre en el futur pràctiques que posen en perill la credibilitat democràtica. I tot això, expressat en el llenguatge que correspongui: l'econòmic (euros) en uns casos; el polític (vots) en altres, a través d'intervencions en acció conjunta amb altres institucions que comparteixin aquests punts de vista, a través d'escrits, declaracions en els mitjans, etc., perquè no podem restar indefensos i silenciosos quan es decideixen, com abans deia, qüestions de principi, quan s'estan trepitjant valors - com en el cas de la "guerra preventiva" - o modificant funcions crucials a escala mundial, com en el cas del sistema de les Nacions Unides.

Els que callen quan la seva consciència els reclama parlar no sols estan defraudant els qui confien en ells, sinó, el que és pitjor encara, estan ajornant - amb possibles implicacions de gran envergadura i potser irreversibles - la consolidació de la democràcia a escala nacional i mundial, el compliment de l'article

primer de la Declaració Universal dels Drets Humans per reduir els esqueixaments en el teixit social de la humanitat en el seu conjunt, per estrènyer les bretxes i asimetries que han conduït a la situació actual i que es tracten de resoldre, com sempre infructuosament, per la força.

Quan es pretén utilitzar les Nacions Unides segons convingui als interessos dels més poderosos, quan es redueix l'ajuda a la cooperació internacional, quan no es compleixen les previsions d'inversió en educació i ciència, quan es defugen les normes que garantirien l'adequada conservació del medi ambient - un patrimoni que correspon per complet a les generacions properes -, quan es confonen els efectes amb les causes, quan es ressusciten els fantasmes del passat, quan es divideix en comptes d'aglutinar... els ciutadans no poden ser només testimonis resignats. Ben al contrari, han de ser conscients del seu poder i estar permanentment alerta.

Les democràcies, tan vulnerables, quan no tenen principis universals comunament acceptats, tan vulnerades avui, han de recuperar la seva pedra angular i edificar-se sòlides o consolidar-se, sense cedir ni una mica a les conveniències del poder. Democràcia és estar a l'escolta de la veu del poble i respectar sempre, després del vot, la intenció que el guia. D'altra manera, es minen els ciments de la convivència pacífica per interessos immediats. Un dels pilars fonamentals és la independència de criteri, és la capacitat d'elecció sense la pressió de l'omnipotent poder mediàtic.

Sempre s'ha viscut en un context de violència i imposició, en què els pènduls van d'un extrem a un altre en un cercle viciós regulat per la força que sorgeix del poder. El poble no ha comptat perquè no podia accedir als confins dels mandataris. Ara que ja disposa del mitjans per fer-ho, no ha de permetre que se'l distregui, se l'ofusqui, se l'atordeixi, se'l dissuadeixi. Han estat necessàries grans convulsions a escala global perquè el ciutadà s'adonés de la inajornable necessitat d'actuar planetàriament i, per primera vegada, ha irromput a l'escenari mundial. El dia 15 de febrer de l'any 2003 pot representar una autèntica inflexió. A partir d'ara, no ha d'esperar a reaccionar, commogut, davant de provocacions de tanta envergadura. Ciutadà del món, ha d'actuar a escala local i mundial, segons el seu criteri, convençut que ara pot ser sentit i, probablement, escoltat.

Tots els pobles, conscients del seu destí comú, s'estan coordinant i organitzant. A pertot, un nombre creixent d'homes i dones es mobilitzen per defensar els drets humans, per atendre els més necessitats, per fomentar la diversitat cultural, per procurar justícia i desenvolupament sostenibles. El poder ciutadà radica en la participació, en el compromís. Un altre món és possible si els governs saben que, a partir d'ara, les seves funcions no han de desenvolupar-se per als ciutadans, sinó amb els ciutadans. És un principi irrenunciable de la democràcia genuïna.

Federico Mayor Zaragoza és catedràtic de Bioquímica de la UAM i president de la Fundació Cultura de Pau.